

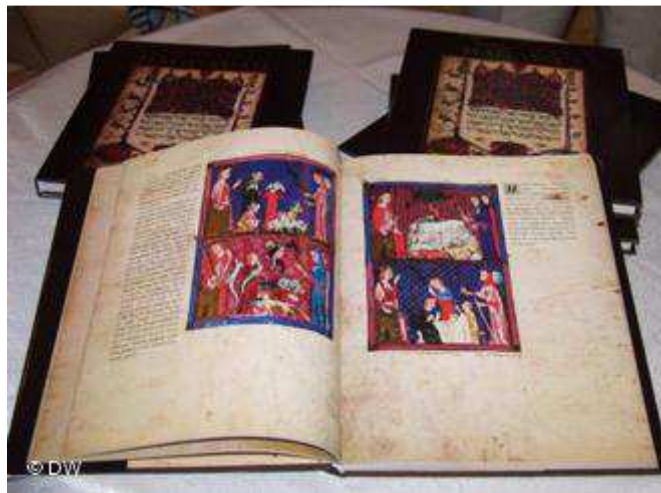
„Pesah u Sarajevu: 1946. i danas“¹

04.04.2010

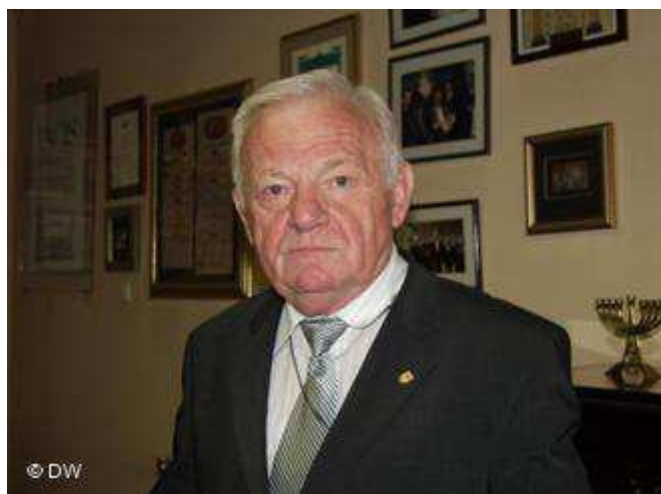
Autorka: Ljiljana Pirolić

Odg. ur.: A. Slanjankić

I dok se zvanice na prijemu u povodu Pesaha u Jevrejskoj opštini u Sarajevu razilaze, Danilo Nikolić započinje svoju životnu priču. "Prije Drugog svjetskog rata, svaki peti stanovnik Sarajeva bio je Jevrej", kaže on.

Sarajevska Hagada: "Nije najstarija, ali je među najljepšima na svijetu."

Danilo Nikolic: Jevreji Sarajeva su se rasuli po svijetu

¹ Tekst je objavljen 04.04.2010. godine na webstranici Radija Deutsche Welle, webadresa: <http://www.dw.de/pesah-u-sarajevu-1946-i-danas/a-5420047>, zadnji pristup 20.11.2014.godine.

„Došli su svi, svi vjerski velikodostojnici, ljudi iz kulturnog i političkog života. Tako je to kod nas oduvijek. Mi organizujemo samo prijem za Pesah, nema drugih prilika“, kaže Danilo Nikolić, dugogodišnji predsjednik Jevrejske opštine u Sarajevu, a sada 'samo' član predsjedništva opštine.

Na moju primjedbu da mu ime i prezime baš i ne 'zvuče' jevrejski, kaže: „Kod nas Jevreja porijeklo vam određuje majka. Ako vas je rodila Jevrejka, kao što je mene, onda ste Jevrej. Moja majka zvala se Donka i bila je Jevrejka.“ Preko nje Danilo Nikolić baštini tradiciju i kulturu sefardskih Jevreja u BiH. Taj običaj pozivanja drugih i drugačijih na svoj vjerski praznik, moj sagovornik smatra tipičnim, bh. običajem.

„Jeste, i druge zemlje su multikulturalne, ali teško da ćete negdje u svijetu vidjeti da je budista pozvao nekog katolika ili protestanta kod sebe, kad slavi neki svoj vjerski praznik. Kod nas u Sarajevu, ja sam kao Jevrej, pozvan na svaki Uskrs, Vaskrs, Đurđevdan ili Bajram kod svojih prijatelja. Tako da, njihov praznik i meni je praznik, a moj praznik i njima je praznik. To je ono čega nema nigdje u svijetu, to je specifikum i Bosne, i Hercegovine“, kaže Danilo.

Svjedočanstvo s partizanskim žigom

Danilo Nikolić rođen je 1938. godine u Sarajevu. Prva njemačka bomba koja je pala na Logavinu ulicu u centru grada, razorila je stan u kojem je živio sa majkom i ocem. Tada odlaze u Nikšić u Crnoj Gori, gdje su proveli najveći dio rata. U jednoj neprijateljskoj zasjedi 1942. godine, uhvaćen je i odveden njegov otac koji se više nikada nije vratio.

Zgrada Jevrejske opštine u Sarajevu. U ovom gradu je prije II svjetskog rata bilo osam sinagoga.

Kapitulacija Italije, značila je i preuzimanje tog dijela Crne Gore od strane njemačkih okupacionih snaga. Danilo s majkom tada završava u zbjegu. „U zbjegu sam kao petogodišnjak završio prvi razred osnovne škole. Imali smo jednog učitelja Makedonca koji je u borbi izgubio nogu i on je nas djecu iz zbjega okupio i učio svemu što se uči u prvom razredu. Još uvijek čuvam svjedočanstvo o završenom prvom razredu, na kojem je partizanski žig“, kaže Danilo.

Život koji bi odlično stao u jednu knjigu

„Početkom 1946. godine, vratili smo se u Sarajevo i nikoga nismo zatekli. Moja majka je imala veliku porodicu, pet sestara i brata i svi su oni već imali svoje porodice. Od 47 članova uže porodice, ostali su samo jedna sestra i brat. Svi drugi su stradali u ratu ili su deportovani u logore, odakle se nisu vratili. Stanovali smo sa ujakom i ja se dobro sjećam tog prvog Pesaha

u oslobođenom Sarajevu“, kaže moj sagovornik i dodaje da je njegova majka ustrajala u tome da poslije rata nastavi sa jevrejskom tradicijom.

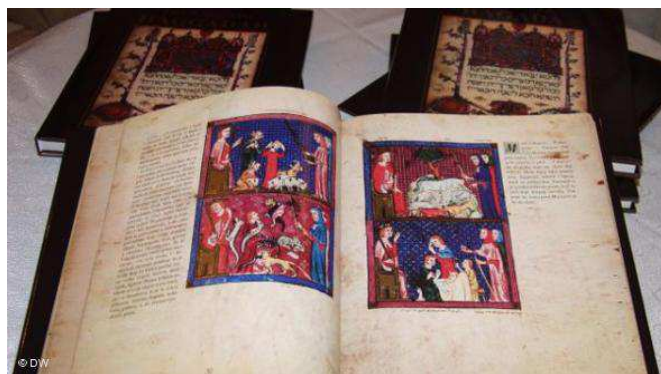

Neka od jela koje Jevreji spremaju uz Pesah

„Nismo imali ništa. Majka i ja smo došli sa jednim koferom od pruća; nosila je ruksak na leđima i vodila mene za ruku. A možete li zamisliti kakvo je umijeće bilo snaći se u tim uslovima za maces, beskvasni hljeb, bez kojeg se seder večera ne može zamisliti? Prije Drugog svjetskog rata u Sarajevu se u pekarama mogao nabaviti maces, ali, sada ga je majka morala sama napraviti. Sjećam se dobro tog njenog macesa. Bio je tvrd i neukusan, ali sve ostalo što nam je trebalo za seder večeru bilo je na stolu te 1946. godine. Ni do dana današnjeg nije mi jasno kako i gdje je to moja majka tada nabavila. I za koji novac, kad ga nismo imali“, priča sa sjetom Danilo Nikolić.

Svi odgovori su u knjizi

Imao je 18 godina, kada je njegova majka pripremila prvu, pravu seder večeru, kojom započinje Pesah. „Tada nam je porodični prijatelj Kabiljo čitao Hagadu od početka do kraja. To je počelo nešto prije 8 sati naveče, a završilo se iza ponoći. Trebalo je sve to pročitati i prevesti na naš jezik i popiti 4 čaše vina. Tada sam shvatio da je Hagada jedan pisani protokol o tome kako se obilježava seder večer. I shvatio sam da je Hagada priča o izlasku Jevreja iz egipatskog ropstva i da je to protokol koji vam tačno nalaže kada ćete umočiti u gorku travu i slanu vodu, pa pojesti komad macesa, kada ćete popiti prvu čašu vina, pa tek onda večerati“, kaže Danilo.

Uz Pesah su stanovnici Sarajeva ponovo bili u prilici da "uživo" vide Hagadu

Dodaje da seder večera počinje pitanjem najmlađeg učesnika za stolom: Zbog čega je ova noć drugačija od drugih? Zašto ove noći jedemo beskvasni hljeb? Otac, glava porodice, ne priča, nego uzima Hagadu i počinje da čita, čime pokazuje mlađim naraštajima da će sve odgovore naći u Knjizi.

Kao so u domaćoj pogači

„Prije Drugog svjetskog rata, svaki peti građanin Sarajeva, bio je Jevrej. Bilo nas je 11,5 hiljada“, kaže Danilo i naglašava kako je tadašnji glavni grad bio i njihovo kulturno, privredno i vjersko središte.

„U Drugom svjetskom ratu je stradalo 7.505 Jevreja i sva njihova imena nalaze se danas u jednoj knjizi u Jevrejskom muzeju u Sarajevu. Svaki rat je desetkovao Jevrejsku zajednicu, pa i za vrijeme ovog posljednjeg, mnogi su otišli u svijet. Ima ih u SAD-u, Izraelu i po Evropi, ali mnogi su se i vratili. Danas u Jevrejskoj opštini ima registrovanih 1250 članova u BiH, a u Sarajevu ih je nešto više od 650. Poznate jevrejske porodice su npr. Papo, Kabiljo, Abinun, Albahari... „

„S obzirom na mali broj Jevreja u Sarajevu, ipak se osjeti njihovo učešće u životu grada? Ali, jesu li Jevreji još uvijek onaj važan začim u bosanskom (hercegovačkom), loncu?“ pitam.

„Naš rabin Moric Levi je rekao da je BiH, kao hljeb, sastavljena od vode, kvasa i brašna. To su Bošnjaci, Srbi i Hrvati. Ali hljeb bez soli, je bljutav hljeb. Jevreji su ona so koja ga posoli i zato je taj hljeb tako ukusan. Osjećamo se ovdje kao ta so, otvoreni smo za sve i svi nam dolaze“, kaže moj sagovornik. Pitam ga kako se kod nas uobičajeno čestita Pesah, čiji zadnji dan pada u nedjelju, kada se slave oba kršćanska praznika Isusovog uskrsnuća.

„Hag Pesah Sameah, ili ako samo kažete 'čestitam Pesah', dobro ste uradili“, kaže Danilo Nikolić.